

Az ima ereje.

A tengerek mélysége nem rejt annyi drága kincset magában, mint a mennyi titok az emberi kebelben van fölhalmozódva. Az ember magában véve egy kis világ. És éppen úgy állunk az ember lelki világával, mint a külső természeti világgal. Hány száz meg száz gondolkozó elme kutatta és kereste a külső világban a magasság és mélység határain belül a megszámlálhatatlan titkok kulcsait. Mégis ma a tudományok előre haladottságának e korában is csaknem naponként újabb talányra bukkanunk, a melylyel szemben tehetetlenül áll az elme. Így vagyunk az ember lelki világával is. Az a sok próféta, apostol, bölcsész és a többi lélekbúvár . . . mind a mi lelki világunknak egy-egy titkát akarta megfejteni és mégis ma a megfejthetetlen kérdések özöne túlul előnkbe, ha az emberek lelki világáról gondolkozunk. Sőt egy jeles magyar író szerint: az éjszaki fény ragyogása, a hulló csillagok bujdosása, a nehézkedés törvényének csodálatos működése, mind egyszerű jelenség az emberi lélek rejtelseinek gazdagsága mellett. Honnan vannak a különböző érzelmek keblünkben? Miért érzünk ellenszenvet az egyik ember iránt, s miért rokonszenvezünk a másikkal? Miért telik meg a lelkünk most szeretettel, majd pedig gyűlölettel? A kétség és a remény, a lemondás és a nagyravágyás miképpen keletkezik bennünk? Mi a vágyaknak a forrása és mi a különböző cselekedeteknek a rugója? Honnan van ma a léleknek vidám derüje, s miért borul be holnap a láthatára? Az öröm és a bánat mint a felhő és a napsugár, miért üzik folyton egyik a másat? Honnan van a lelki nyugalom és mi okozza a kebel viharát? Mi a boldogság alapja és mi okozza a boldogtalanságot? Min épül a hit és bizalom, s mi rendíti meg ennek az alapját? Olyan kérdések ezek, a melyekre a hány ember, annyi feleletet kellene adnunk; de akárhányszor maga az ember sem tudna számot adni a tulajdon érzelmeiről. Nem is kötelezhető erre senki. Az érzelmek

isteni jogon, az egyénnek elidegeníthetetlen sajátjai. Elvehetik vagyonomat, megfoszthatnak szabadságomtól, de az igazság szeretetét, vagy zsarnokaim gyűlöletét nem irthatják ki keblemből. Avagy hol van az az erő és hatalom, mely az anyai szeretet folyását megállítsa?

E szerint tehát az emberi érzelmekkel szemben egészen tehetetlenül állanánk? Összedugott kézzel kellene néznünk a mint azoknak megáradt folyama magával sodor minden társadalmi rendet, minden isteni törvényt és emberi intézményt? Nem! Úgy vagyunk mi az emberi érzelmekkel szemben, mint az orvos a betegséggel. Az orvosnak nincs ereje ahoz, hogy a fájdalmat kiparancsolja a beteg testből, de igen is különböznél különféle eszközök állanak rendelkezésére abból a célból, hogy a betegség lefolyását szabályozza, annak elfajulása ellen védekezék s a belőle származható veszélyeknek elejét vegye. Így az érzelmeknek, ha föltétlen urai nem lehetünk és nem is szabad lennünk; de azoknak veszélyes elfajulása és káros kinövéséi ellen védekezhetünk. Itt nyílik tágas tér a szülői és nevelői munkának s általában minden olyan törekvésnek, mely az emberiség lelki vezetését tűzte ki célul.

Az imádság is az embernek egy lelki ténye. Forrása érzelmeinknek egyik legnemesebbike: a hit és bizalom. A milyen a hitünk, olyan imádságunk is és a kiből bizunk, ahoz intézzük imáinkat. Mivel e szerint az ima a hit és bizalom érzelmének a gyümölcse, ezért némelyek azt mondják, hogy azt egészen az érzelmeknek kell átengedni, hogy fölötte elmélkedni, gondolkodni, vagy éppen kritikát mondani nem tanácsos, mert olyan az ima, mint a virágházi növény, mely elhervad a kritika napjától. Ez állítás alaptalan voltát teljesen megczáfolta a történelem. Avagy ártott-e valamit a mi vallásosságunknak az, hogy a protestantismus a vallás templomaiba bevezette a világosságot, s azokból sok olyan dolgot kiköltöztetett, a mi tetszhetett az érzelmeknek, de az ész kritikáját ki nem állotta? Nem tudunk-e mi imádkozni azért, mert közbenjáró szentekben nem bizunk, s hitünk teljes erejével csak az Istenhez ragaszkodunk? Kevesebb vallási tartalom volna a mi imádságunkban azért, mert szakítva a mult téves hagyományaival, imáinkat a modern kor gondolkozásának a keretébe beleilleszteni törekszünk? Nem hogy ártana a világosság és tisztaság az imádságnak, hanem

azt hatékonyabbá -- s hitünk szerint -- Isten előtt kedvesebbé, s az emberre nézve megnyugtatóbbá teszi. Nem csak jogunk, hanem kötelességünk is tehát az ima fogalmát megtisztítani minden homálytól és folttól, hogy lelkünknek ez a régi kipróbált fegyvere annál biztosabb védelmünk lehessen az élet nehéz megpróbáltatásai közben. Különben e tekintetben nem kisebb példaadónk van, mint maga Jézus, ki nemesak hogy foglalkozott az ima kérdésével, alaposan megváltoztatva a régi elavult imafogalmat, hanem az érzelmek kalandozásának megakadályozása céljából egy szép imaformát is adott az úri imában.

De még egy más szempont is vezérel engem, a midőn az imádságot teszem elmélkedésem tárgyává. Alig hiszem, hogy megfelelőbb kapcsolatot találunk az emberek összeköttetésére, mint az imádság vágya, az imádság szükségességének az érzése. Meg van ez a katolikus, a református, a lutheránus, vagy az unitárius ember lelkében. Feltalálható a Mózes, Mohamed, Buddha, Confucius vagy a Zoroaster követőinek a szívében. Igaz, hogy a mennyire egyik a közös vágyban, a közös szükség érzésében, éppen annyira szétszóródnak annak külső kifejezése által. Az egyik térdelve, a másik összekulcsolt kézzel, az egyik a nap, a másik a szent város felé fordulva, az egyik az eget, a másik a földet nézve imádkozik. Azonban — szerintem — mindezek külső, lényegtelen dolgok, a melyek magára az életre s az élet cselekedeteire kihatással nincsenek. Bármiként is végezze valaki az imádkozást, én benne az istenországának egy polgárát látom és tisztetem, s teljesen egynek érzem magamat vele az imádkozás vágyában.

Azonban van egy lényegbevágó nagy kérdés, a mi már az imádkozó embereket is elválasztja egymástól és a mely kérdés következményeivel mélyen belenyul a gyakorlati életbe, sőt az emberek erkölcsébe is. Minő ereje van a mi imádkozásunknak? Miféle hatást vagy eredményt várhatunk imánk után? Ez az a kérdés, mely az imádkozó embereket elválasztja egyik a másiktól. Nagyjában az emberek három csoportját különböztetjük meg, a mint a feltett kérdésre feleletet adnak. Az egyik csoportban vannak azok, a kik az imának igen nagy erőt tulajdonítanak, a melylyel az egyáltalában nem bír. A másik oldalon vannak azok, a kik ellentétben az előbbiekkal, semmi erőt nem tulajdonítanak az imádkozásnak. És végül a harmadik csoportban

azok vannak, a kik az imát illetőleg keresztényi alapon, Jézusi állásponton vannak. Megjegyzem, hogy ez a három csoport nem felekezeti jelleg, nem vallási hovatarozandóság szerint alakul ki. Mindenik csoportban vannak talán a világ minden vallásából és felekezetéből. És ha mi jelenleg egy rövid körutat teszünk az említett három csoport között, nem azért teszük, hogy egyik, vagy másik imádkozási módját kigunyoljuk. Célünk csupán az, hogy az imádkozás szentségét és tisztaságát megoltalmazzuk, s a mennyiben lehetséges, a Jézusi alapon legalább az imádkozásban egyesüljünk.

Kik is hát azok, a kik igen nagy erőt tulajdonítanak az imának? Első sorban azok, a kik *csodát* várnak attól. Mi a csoda? Sok csodálatos dolog van a nap alatt. Csodálatos egy fűszálnak, vagy egy virágnak az élete és fejlődése. Csodálatos, hogy az anyaföld a létnek millió meg millió alakjait, megszámlálhatlan változatban miképpen hozza létre. Csodálatos az embernek lélek és érzelem világa. Csodálatos az édes anyai szeretetnek kimondhatatlan nagy ereje, mely a gyöngé nőt a veszély és szükség idején elszánt hőssé magasztosítja. De az, a mi előttünk csodálatos, mert véges eszünkkel utól nem érhetjük, értelmünkkel ki nem magyarázhatjuk: theologiai értelemben véve még nem csoda. Hiszen ha az volna, akkor mi is hinnénk a csodákban. Igen, de csoda alatt általában Istennek a világ és a természet törvényeivel ellentétes működését értik. E szerint Isten a világon kívül valahol gyönyörködik ennek gépezete forgásában; de időnként közbe nyul, hogy a gépezetnek egyik, vagy másik részét megállítsa, vagy pedig működését elősegítse. Így történik a csoda. Pl. a tűznek az a törvénye, hogy éget, perzsel; de egy külső erő közbenyulása megsemmisítheti ezt a tulajdonságát, úgy, hogy az ember minden bántódás nélkül nyugodtan sétálhat a fölcsapó lángok között. Azoknak a bacillusoknak, melyek a tüdőt megtámadják, az a természeti sajátságuk van, hogy elképzeltetlen módon szaporodva, fölémészik az egész tüdőt, s okozóivá lesznek az úgynevezett tüdővésznek. De azok szerint, a kik hisznek a csodákban, minden külső természeti ellensúlyozás nélkül egy láthatatlan kéz megfoszthatja azokat a bacillusokat az említett tulajdonságuktól. A természet törvénye szerint a halott test porrá lesz, de a csodahívók szerint valamely külső parancsszóra ismét élet térhet

bele. Ilyenek a esodák. A kik hisznek benne, azok föltételezik, hogy Isten önmagával ellentétbe jöhet, s az egyszer megalkott törvényekkel ellenkezőt cselekszik. Még egy egyszerű földi törvényhozásról sem szabad ilyet föltételeznünk. Mennyivel kevésbé szabad a világ örök törvényadójáról. Mennél inkább behatol a tudomány a természet titkaiba: annál inkább megállapítja, hogy az Isten hatalma a legpontosabb törvényszerűsége alapszik, s hogy az ő nagy birodalmában minden akaratkak meg van a maga természetes oka. S esodálatos, hogy még a fölvilágosodás mai korában is sokan vannak, a kik nem számolva a tudomány határozott bizonyítékaival, azt várják, hogy imájuk nyomában esoda történjék. Ezek azok, a kik igen nagy erőt tulajdonítanak az imának.

De azok is, a kik azt hiszik, hogy imájuk által a világ és természet egységét fölbonthatják. Az úgynevezett polytheismus, vagy a sok istenimádás korában megboesátható volt az, ha valaki azt várta, hogy az ő külön Istene egyéni, s akár hányszor önző czélokak szolgáljon. Megengedhető volt az, hogy két szomszéd közül az egyik esőt kérjen akkor, a mikor a másik éppen napfényért és melegért imádkozott. Sőt még azon sem esodálkozhatunk, hogy akárhány ember otthagya régi istenét, mivel nem elég hiven szolgálta az ő egyéni érdekeit. De annál megfoghatatlanabb, hogy ma, a midőn az egy Istenség hitének dicső magaslatára eljutottunk, a mikor tudjuk, hogy a természet jelenségei bármilyen különböző alakokat mutatnak; de azért teljes összhangban állva egy közös nagy czélt szolgálnak; a a midőn tudjuk, hogy az egy Isten mindeneknek atyjuk, ki felhossa napját jókra és rosszakra, s esőt ad az igazak és hamisak földjére: mondom, ma annál megfoghatatlanabb, hogy akadnak sokan, a kik abban a hitben vannak, hogy a mindenek közös atyja, a világ szépséges harmoniájának a megzavarásával az ők imádságukra önző czéljaik szolgálatába áll, s talán a mások megrottásával egyéni érdekeiket mozditja elő. Sokan vannak ilyenek, a kik azért imádkoznak, hogy Istent önzésük szolgálai eszközévé tegyék. Ezek semmivel sem elébbvalók a kuruzslók és varázslóknál s ott állnak abban a csoportban, a hol az imának igen nagy erőt tulajdonítanak.

Hasonlók ezekhez azok, a kik azért imádkoznak, hogy az Isten akaratát megváltoztassák. Az Isten akaratá az ő törvényei-

ben van letéve. Ezek a törvények kétfélék, u. m. természeti és erkölcsi törvények. A milyen lehetetlen a csoda, olyan lehetetlen az isteni akaratnak a megváltoztatása. Józan észszel alig is lehet föltenni, hogy Isten az ő akaratát az emberek kénye és kedve szerint változtatná. Hiszen az ember azt nem tudja, hogy mi szolgál javára. S akárhányszor, ha az isteni akarat a mi kívánságunk szerint módosulna: a legnagyobb romlást és csapást zúdítanak a mi nyakunkba. Az Isten pedig sokkal jobb, mint hogy minden kívánságunkat teljesitené. A mint ő maga örök és változhatatlan: úgy örök és változhatatlan az ő akarata, úgy a természeti, mint az erkölcsi világban. És azt az isteni akaratot sem a panasz és zúgolódás áradatával, sem a reggeli, déli és estvéli bőbeszédű imádkozással útjában föltartóztatni nem lehet. A ki mégis ebben a hitben volna, az ismét igen nagy erőt tulajdonít az imádkozásnak.

De hát vannak-e általában ilyenek, a kik túl sokat várnak az ima hatásától? Senki szívébe be nem láthatunk, de a cselekedetek tükörei a szívnek. A mig látom, hogy az emberek pusztán az ima ereje által, munka nélkül meggazdagodni, küzdelem nélkül győzelmi babért aratni, törekvés és szorgalom nélkül előre törni, érdem nélkül jutalmat kapni, igazság nélkül boldogulni, természetes orvosi eszközök nélkül meggyógyulni, hit és jó cselekedetek nélkül a menyországba jutni akarnak: addig igenis hangoztatom, hogy az emberiség egy jó nagy része igen nagy erőt tulajdonít az imának, a melylyel az egyáltalában nem bír.

Általánosan elfogadott történelmi és lelki igazság az, hogy actio reactiót szül. Ha vannak olyanok, a kik egyik oldalon szélsőségbe mennek: azonnal megteremtik a másik oldalu szélsőséget. A vakbuzgókkal szemben teljesen jogosult a hitetlenek álláspontja. Így azokkal szemben, a kik igen nagy erőt tulajdonítanak az imának, állanak azok, a kik annak éppen semmi erőt nem tulajdonítanak. Ezek így gondolkoznak: Az imával Istenre hatni nem lehet. Bármennyit is imádkozik az emberiség, azért minden úgy történik, a mint az Isten akarja. Az ima csodát nem teremthet, sem az erkölcsi, sem a természeti törvények folyásában változást elő nem idézhet. Így hát mire való az imádkozás? És ők ha imádkoznak is, azt vagy puszta megszokásból, vagy azért teszik, mert másokat is imádkozni látnak,

de semmi fontosságot sem tulajdonítanak az imádkozásnak. Ezek jelzik a másik oldalon a szélsőségi álláspontot.

Mint olyan sok kérdésben a világon, úgy e tekintetben is a kettő között van az igazság. A kettő között van ugyanis a Jézusi, vagy a valódi keresztény álláspont. E szerint az imának semmi távolabbi célja nincs. A mint Nagy Gusztáv mondja: „Önkénytelen nyilatkozata a vallásos érzelemnek.“ „Mint az öröm érzetének a mosoly, a dal, mint a fájdalom érzetének a könny, a jaj, mint a vágyónak a sóhaj, mint a szeretetnek az ölelés, a csók.“ „A mint van hamis mosoly, hamis könny és áruló csók, úgy van hamis ima is, a mely nem a szívből önkénytelenül jön, hanem valamely célból mondatik.“ „A Jézus szerinti ima nem a rabszolga könyörgése a hatalmas Úr előtt, kitől csak sok szép szóval, sokszoros kéréssel reményl valamit . . . hanem a fiu bizalma az iránt, ki nem várja hogy kérjünk, de úgy is ad, mert jobban tudja mire van szükségünk, mint önmagunk.“ A keresztény ima „nem cselekvény, hanem érzelmi tény.“ „Nem zörgetés a becsukott kapun, nem zaklatás, alkalmatlankodás, tolakodás, mely azt hiszi, hogy sok kérés és zörgetés után nyitják meg az ajtót, hanem a bizó szív feltárulása, mely óvakodik olyat kérni, a mi ellenkezik az Isten akaratával, s mindig azzal végzi imáját: „ne úgy legyen a mint én, hanem a mint te akarod.“ (Nagy Gusztáv: Jézus imája.)

De hát e szerint semmi látható hatása, vagy eredménye nem volna a keresztényi imának? Az Istenre nézve nincs; de annál több az emberre nézve. Mindenek előtt kiragadja az embert a saját érdekeinek, önzésének szűk korlátai közül, s megtanítja megnyugodni az Isten változhatatlan akaratán. Az örömben alázatosságra tanít, a balsors napjaiban pedig a béke angyalát szállítja szívünkbe. Távol tart a tilalmas utaktól, s megerősít az igazság harczaiban. Az által pedig, hogy céljainkat és reményeinket naponként imába foglalva, azokról elmélkedünk, gondolkozunk: komolyabbá és kitartóbbakká teszen, s még világi dolgainkban is előbbre haladni segít. Igen! az ima sikereinknek egyik hathatós eszköze.

Nincs tehát senki, a ki nélkülözhetné a Jézus szerinti imában rejlő nagy erőt. Azért ilyen értelemben imádkozzék a bánatos és az örvendező, a boldog és a boldogtalan; mert mindenik érteni fogja az imádság erejét.

VÁRI ALBERT.

Tanárbeiktatás.*

I. Kozma Ferencz felügyelőgondnok megnyitó beszéde.

Tisztelt Közönség! Egy szép szokásnak hódolunk, midőn főgymnasiumunk hívására összejöttünk, hogy egy ifju tanár beiktatása ünnepélyén tanuságot tegyünk arról a nagyrabecsülésről, a melylyel a társadalomnak az iskola munkássága iránt viseltetnie kell. Mert bármilyen hangossá is lett az a kritika, a melyet ma az iskolai nevelés és oktatás fölött gyakorolnak, magát az iskolát mégis az emberiség leghasznosabb és nélkülözhetetlen intézményének tekintjük. Azt mutatja az a fokozott törekvés is, a mely annak külső és belső szervezete tökélyesítésére irányul — s a miben a haladás kétségbevonhatlanul szembetűnő.

Nem is hallszott — tudtom szerint — még hang, a mely az iskolát eltörölni vagy annak helyébe egyebet állítani tanácsolta volna.

Egyes ténykedéseit reformálni, azt azonban nem épen indokolatlanul halljuk. Egyesek és társas-körök, egyházi és polgári hatóságok már évszázak óta foglalkoznak is azzal. S hogy a társadalom és állami élet fejlődése a hozzásimulást e téren is szükségessé teszi, az kétségtelen. Székfoglaló értekezésének cziméből következtetve — valószínűen e felfogást osztja ifju tanár barátunk is, a kihez midőn ez intézet előljárósága nevében üdvözlötet intézek, elképzelem azokat a komoly érzelmeket, a melyek lelkét e pillanatban betöltik.

Arra szánni életét, hogy istenadta tehetségének, kiművelt képességeinek és erkölcsi egyéniségének teljes tartalmát ifjuságunk nevelésének és oktatásának szentelje, hogy a fejlődésben levő gyermekifjúság jó és rosz tulajdonságainak, korlátotabb vagy nyiltabb szellemi erőinek, nemes becsvágytól sarkalt vagy lomhaságra hajló szorgalmának mindig mértéket tartó bölcs birája és atyai irányítója legyen, hogy annak tudásvágyát nap-nap után fokozza és kielégítse, keze alatt a jóban és szépben gyarapodni lássa, hogy a szellemi munkát jó módszerével könnyűvé, a nevelést az illem- és valláserkölcsi törvények magasra helyezésével és saját egyéniségében megtestesített

* A kolozsvári collegiumban 1907. márc. 23-án.